

Polish Journal of Political Science

Volume 3 Issue 1 (2017)

(this page is intentionally left blank)

Polish Journal of Political Science

Volume 3 Issue 1

Editorial Board

Clifford Angell Bates Jr., University of Warsaw

Stephen Brooks, University of Michigan

Michael Freedon, University of Nottingham, University of Oxford

Shpresa Kureta, Her Excellency Ambassador of Albania to Poland

Paolo Pombeni, University of Bologna

Bohdan Szlachta, Jagiellonian University in Krakow

Tomasz Żyro, University of Warsaw

Editors:

Jarosław Szczepański

Karolina Kochańczyk-Bonińska

Associate Editors

Przemysław Biskup

Aneta Marcinkowska (Statistics)

Stanisław Matsumoto

Iwona Miedzińska

Krystian Pałyska

Maciej Sadowski

Łukasz Smalec

Marta de Zuniga

eISSN 2391-3991

Original version: e-book

Visit our site: www.pjps.pl

Submit your paper: pjps@inop.edu.pl

(this page is intentionally left blank)

Table of Contents

Articles

Przemysław Wipler

Hearing in administrative proceedings: justifiability and the scope of applica-tion thereof.....p. 6

Piotr Kłos

Peace education as implementation of the State's security functions. John Paul II teachings..... p. 20

From Polish Perspective for Polish Students

Jarosław Szczepański

Ty „lewaku”, Ty „faszysto”. O modelowaniu i opisie spektrum politycznego..... p. 39

Jarosław Szczepański
University of Warsaw

Ty „lewaku”, Ty „faszysto”. O modelowaniu i opisie spektrum politycznego

Abstrakt

Lewica i prawica pozostają najpopularniejszymi określeniami wykorzystywanymi do opisu spektrum politycznego. Dzieje się tak, mimo że wartość analityczna tego typu określeń jest znikoma. To zaś ze względu na brak jednolitego sposobu rozumienia określeń. Niska użyteczność analityczna nie oznacza jednak niskiej użyteczności w bieżącej walce politycznej. W tekście przedstawiona została alternatywna (zobiektywizowana) forma porządkowania spektrum politycznego oraz możliwe warianty budowania narracji wokół osi lewica-prawica.

Tekst przeznaczony jest przede wszystkim dla studentów. Jest wprowadzeniem do teorii i modelowania spektrum politycznego. Ma walor metodyczny oraz propedeutyczny. Obrazuje różnice pomiędzy myśleniem doktrynalnym a teorią naukową.

Słowa kluczowe: *trójkąt ideologiczny, spektrum polityczne, ideologia, metodologia, doktryna, system partyjny, model, teoria polityki*

Na co dzień słyszymy płynące z każdej strony spektrum politycznego głosy etykietujące zarówno przeciwników jak i sojuszników politycznych. Głosy odwołują się zazwyczaj do silnie zakorzenionych w percepcji społecznej dystynkcji na lewicę i prawicę. Podział ten nie ma jednak wysokiej użyteczności analitycznej i właściwy jest sferze walki politycznej, a nie analizie zjawisk politycznych. Co więcej mieszanie się tego, co ma być poddawane analizie, z tym co jest analizą, pozostaje bolączką nie tylko studentów, ale czasem i osób chcących prowadzić badania w obszarze nauki o polityce, a nie mających odpowiedniego przygotowania¹. Celem tego, krótkiego

¹ Badania określane jako politologiczne często prowadzone są nie przez politologów, a socjologów, prawników, historyków, czy kulturoznawców. Bywa, że nie odwołują się oni do teorii właściwych nauce o polityce, wprost przyjmując za zasadne posługiwanie się aparatem badawczym znanym im z ich własnego doświadczenia i edukacji, posiłkując się intuicją. O problem delimitacji i organizacji badań politologicznych, patrz: W. Jakubowski, Ł. Zamęcki, ..., „Społeczeństwo i Polityka Pismo edukacyjne” 2014, nr , s. ; J. Szczepański, *Dyscyplina nauki o polityce. Status teoretyczny i prawny*, „Społeczeństwo i Polityka. Pismo edukacyjne” 2014, nr , s. ;

opracowania jest przedstawienie spójnego sposobu porządkowania spektrum politycznego oraz wskazanie różnic pomiędzy myśleniem doktrynalnym, a teoretycznym (tj. naukowym), który byłby użyteczny w dydaktyce. Jest ono sprawozdaniem z wyników badań zaprezentowanych w innych publikacjach². Ustania i wyjaśnienia poczynione w obszarze modelowania spektrum politycznego zostaną odniesione do specyfiki polskiej. W pierwszej kolejności przyjrzyć należy się jednak kilku sposobom porządkowania spektrum politycznego.

Lewica i Prawica

Podział spektrum politycznego na prawie i lewicę jest najsilniej zakorzenionym w świadomości społecznej. Równocześnie jest najmniej użytecznym analitycznie, czego dowodzić będą kolejne partie tego tekstu. Historycznie rzecz ujmując podział na lewicę i prawicę był zrzędzeniem losu, przypadkiem, który jednak początkowo posiadał walor deskryptywny – pozwalał opisywać rzeczywistość polityczną. Oś lewica-prawica związana jest z wydarzeniami okresu Rewolucji Francuskiej, gdy zwolennicy wprowadzenia nowego porządku zasiedli po lewej stronie, a zwolennicy starego ładu po prawej w Stanach Generalnych. Tak wytworzony podział opierał się na różnicach ideologicznych. Jak wskazuje Stanisław Filipowicz³ siły rewolucyjne nie miały charakteru liberalnego, a były raczej kompilacją tego co dziś nazywamy liberalizmem i socjalizmem. Hasło rewolucji: *wolność, równość, braterstwo albo śmierć* samo w sobie odwołuje się do wartości dwóch wspomnianych ideologii⁴.

W początku dziewiętnastego wieku oś sporu rozciągała się pomiędzy socjalliberałami a konserwatystami. Nie trwało to jednak długo. Rozwój myśli socjalistycznej i liberalnej zmienił sposób organizacji osi lewica-prawica. XIX wiek to wiek ideologii, sporów pomiędzy różnymi wizjami życia politycznego i społecznego. W okresie tym oś prawica-lewica traci swoje uniwersalne znaczenie. Z jednej strony można mówić o sporze socjalistów z liberałami i konserwatystami. Z drugiej o sporze doktryn nacjonalistycznych z doktrynami liberalnymi. Wreszcie o powolnym wyłanianiu się idei centrum, które miało być miejscem dla doktryn synkretycznych.

² Artykuł ma tym samym wartość dydaktyczną oraz metodyczną, nie jest wykładem metodologii badań.

³ S. Filipowicz, *Historia myśli polityczno-prawnej*, Warszawa 2007, s. 281-299

⁴ Ramy tej krótkiej pracy nie pozwalają na rozwinięcie tego wątku, tym samym raz jeszcze odesłać należy czytelnika do pracy Stanisława Filipowicza.

Wiek XX, wiek totalitaryzmów, przynosi kolejną zmianę na osi lewica-prawica. Dwa ścierające się bloki totalitarne doprowadzają (retoryką polityczną, nie mającą odzwierciedlenia w badaniach) do przypisania etykiety prawicy faszystom, czy rządziej nazistom, a lewicy komunistom. W ten sposób spektrum miało zawierać się między tymi dwiema „skrajnościami”, pozostawiając doktrynom liberalnym, socjalliberalnym, konserwatywnym, czy konserwatywno-liberalnym bardzo szerokie „centrum”. Po zakończeniu wojny oś rozciągnęła się między liberalizmem zachodu i komunizmem wschodu.

Wiek XXI doprowadził do dalszego skomplikowania podziału na lewicę i prawicę. Dominacja myśli socjalliberalnej spowodowała przesunięcie osi sporu. Główny nurt, czy to o profilu liberalnym, czy konserwatywnym zaczął czerpać równocześnie z dorobku myśli socjalistycznej, czy socjalnej. Współcześnie nie sposób mówić już o podziale na lewicę i prawicę bez wskazywania z czyjego punktu widzenia na taką oś będziemy patrzeć. Nie chodzi w tym miejscu jedynie o rozróżnienie na oś lewica-prawica w ujęciu amerykańskim i europejskim, ale szerzej w ujęciu przedstawicieli poszczególnych doktryn politycznych. Wszystko to spowodowało odchodzenie od analiz opartych o podział jednoosiowy na rzecz innych, w szczególności dwuosiowych.

Podziały alternatywne

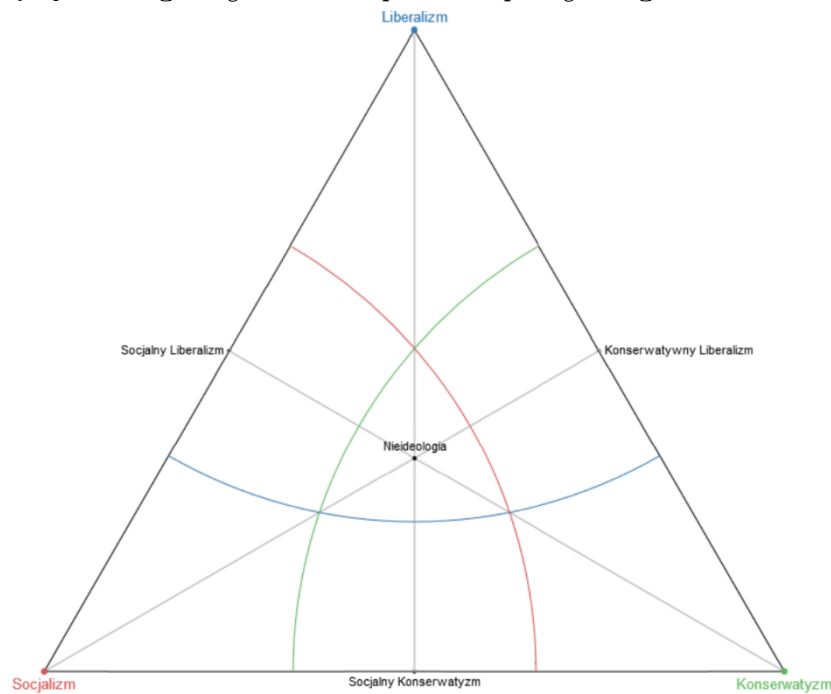
Alternatywą dla podziału na lewicę i prawicę są modele takie jak:

- Model Ulricha Schradego,
- Model Lawrence’a McGanna,
- Model Maurucie’a C. Brysona i Williama R. McDilla,
- Teoria L.F.E. Bowmana H. Halla,
- Model D.O. Milesa,
- Model Christie Stuart i Alberta Meltzera,
- Model Davida Nolana,
- Model Friedricha Augusta von Hayeka,
- Model Rudolpha Rummela.

Kolejne innowacje wprowadzały elementy reformujące podziały liniowy np. poprzez odwołanie do antropologii filozoficznej (Schrade), bądź zastępowały go kołowym, który miał wskazywać na bliskość skrajnych pozycji takich jak nazizm i komunizm (Hall), próbę odejścia od tradycyjnych podziałów na rzecz procentowego określenia poziomu organizacji państwa na osi anarchizm-totalitaryzm, wreszcie różnego typu modele dwuosiowe (Stuart i Meltzer;

Nolan). Te ostatnie tworzone były bądź to z pominięciem ustalonej siatki terminologicznej (Stuart i Meltzer), bądź to dla oceny negatywnej i wskazania w jakim stopniu realizowana jest podstawowa, w oczach twórcy, wartość (Nolan). Najszczęśliwszym, ze względu na przyjęcie zintersubiektywizowanych (uznanych powszechnie za prawdziwe) punktów odniesienia dla budowy spektrum był model Hayka. Jego rozwinięciem jest model autorski prezentowany poniżej⁵.

Wykres 1. Trójkąt ideologiczny – model spektrum politycznego

Źródło: opracowanie własne. Założenia metodologiczne i teoretyczne modelu zostały przedstawione w rozprawie doktorskiej: J. Szczepański, *Typologia doktryn polityczno-prawnych*, Warszawa 2016 oraz częściowo w: J. Szczepański, *Raport z badania Trójkąt Ideologiczny*, Warszawa 2015.

Model zakłada wykorzystanie dwóch wymiarów do projekcji spektrum politycznego. Odwołuje się przy tym do koncepcji typów idealnych Webera łącząc ją z triadą ideologia-doktryna-program polityczny znaną polskiemu czytelnikowi z pracy Franciszka Ryszki⁶. Ponadto przyjmuje ustalony w literaturze pogląd o istnieniu trzech podstawowych ideologii: socjalizmu⁷,

⁵ Model jest efektem pracy doktorskiej. Sam model i metodologia za nim stojąca stał się podstawą realizacji projektu badawczego dot. związków ideologii i zachowań wyborczych, którego wyniki zostały przedstawione w *Raporcie z badania Trójkąt Ideologiczny*.

⁶ F. Ryszka, *Nauka o polityce. Rozważania metodologiczne*, Warszawa 19XX.

⁷ Opis ideologii

liberalizmu⁸ i konserwatyzmu⁹. Trzy typy czyste, które oparte są o oryginalne aksjologie (systemy wartości) i antropologie filozoficzne (wizje kondycji człowieka – tego jaki jest) uzupełnione zostały o ideologie synkretyczne (mieszane), które dla zachowania wewnętrznej spójności muszą dokonywać redefinicji kategorii podstawowych takich jak np. wolność. Wszystkie ideologie muszą bowiem *ex definitione* (z definicji) być wewnętrznie koherentne (spójne). Nowością względem innych modeli jest również wskazanie pola opisanego jako „nieideologia”¹⁰. Środek wykresu wskazuje na miejsce właściwe dla niespójnego zespołu poglądów odwołującego się w nieuporządkowany sposób w podobnym stopniu do wszystkich typów idealnych. Jest to pole właściwe dla tych podmiotów, które dążą do uprzedmiotowienia politycznego¹¹. Będzie to też ten punkt na spektrum, który odpowiada doktrynom populistycznym.

Percepcja spektrum

Model spektrum politycznego zasadniczo służy dwóm celom. Po pierwsze uporządkowaniu gamy doktryn politycznych i wpływających z nich programów politycznych tak by wskazać ich relatywne, tj. względem siebie, oraz obiektywne tj. względem punktów odniesienia wpisanych w model, pozycje na spektrum politycznym. Tym samym, poprzez analizę programów politycznych i wypowiedzi polityków reprezentujących stronnictwa można dokonać modelowania pozycji partii. Po drugie wskazania pozycji właściwych jednostkom. Taka analiza, gdy przeprowadzona na próbie wyborców partii politycznych prowadzić może do wskazania jakie poglądy polityczne dominują w elektoratach partyjnych.

Jak zostało wskazane wyżej pozycje na modelu są określane dwójako. Po pierwsze obiektywnie względem punktów odniesienia tj. punktów wskazujących na typy idealne liberalizmu, socjalizmu i konserwatyzmu oraz ideologii będących ich wypadkową jak socjalliberalizm, konserwatywny liberalizm i socjalkonserwatyzm. Po drugie względnie mając za punkty odniesienia już opisane na modelu partie bądź jednostki. Wykres drugi zaczerpnięty z opracowania dot. modelu dwuosiowego jest próbą wyjaśnienia tego jak obserwator życia politycznego postrzega spektrum polityczne w sytuacji, w której nie bierze za punkt odniesienia elementów obiektywnych.

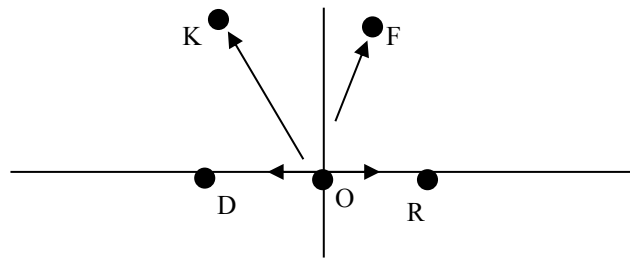
⁸ Opis ideologii

⁹ Opis ideologii

¹⁰ Termin wprowadzony przez analogię do „niedecyzji” występujących w analizie decyzyjnej.

¹¹ O przedmiotowości politycznej: M. Gulczyński, *Wstęp do nauki o polityce...*

Wykres 2. Rozkład doktryn na modelu oczami obserwatora wewnętrznego

Źródło: M.C. Bryson, W.R. McDill, *The Political Spectrum: A Bi-Dimensional Approach*, „Rampart Journal” 1968, nr 2, str. 21. Oryginalne oznaczenia zostały zamienione tak by odpowiadały polskim nazwom. Literą O oznaczony został obserwator znajdujący się w punkcie ciężkości (wewnątrz) wykresu. Litera D oznacza demokratę, R republikanina, K komunistę, F faszystę.

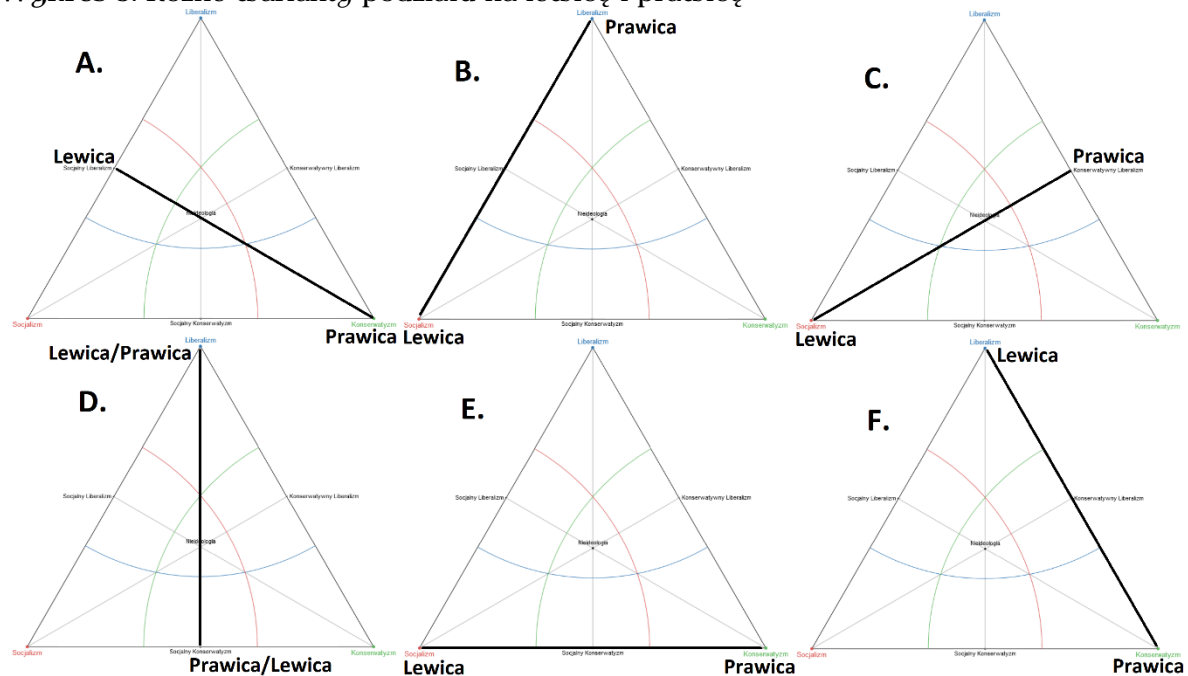
Obserwator oznaczony jako „O” będący gdzieś po środku spektrum politycznego ma zaburzony obraz sceny politycznej. Zarówno faszystów jak i republikanów może mieć za prawicę, natomiast komunistów i demokratów za lewicę. Oddalenie ideowe powodować będzie, że w skrajnym przypadku oponenci polityczny będą jawili mu się jako co do istoty podobni, mimo że będą reprezentowali różne opcje polityczne, oparte na konkurencyjnych doktrynach. Sytuacja ta może być porównana do obserwacji dwóch drzew ze sporej odległości na polu. Dopiero gdy zbliżamy się lub patrzymy z innej perspektywy (mając za punkt odniesienia nie tylko pozycję naszą i przedmiotu obserwowanego) możemy dostrzec, że drzewa faktycznie nie są jedną i tą samą rośliną, co więcej są od siebie w znacznym oddaleniu oraz różnych gatunków.

Odnosząc powyższe do modelu spektrum opartego o trójkąt ideologiczny za przykład można podać skrajnego socjalistę, dla którego konserwatysta, liberał czy konserwatywny-liberał będzie jawił się jako przedstawiciel podobnej – elitystycznej, czy antyegalitarystycznej – doktryny politycznej. Będzie się działo tak, mimo że doktryny liberalne i konserwatywne stoją względem siebie często w opozycji. Złudzenie takie wpływa z dwóch istotnych dla niniejszych rozważań ustaleń poczynionych na potrzeby budowy modelu spektrum. Po pierwsze tego, że pozycja na nim oraz prezentowane poglądy będą determinowały przebieg podstawowej osi sporu. Ta zaś na potrzeby walki politycznej przybiera zazwyczaj kształt osi prawica-lewica. Po drugie autodiagnoza oraz etykietowanie przeciwnika (ang. *framing*) opierają się na myśleniu doktrynalnym, nie zaś teorii nauk o polityce.

Prawica-lewica

Pierwszy z zarysowanych problemów dotyczy wskazania osi sporu oraz możliwych wariantów jej przeprowadzenia. Model spektrum politycznego pozwala na wyznaczenie 6 podstawowych osi sporu, które będą użyteczne na potrzeby prowadzenia walki politycznej przy wykorzystaniu tradycyjnych etykiet: „prawica” i „lewica”.

Wykres 3. Różne warianty podziału na lewicę i prawicę

Źródło: opracowanie własne.

Pierwszy z wariantów, oznaczony lit. „a” obrazuje oś sporu pomiędzy socjalliberałami a konserwatystami. W takim przypadku za lewicę brani będą socjalliberałowie, a prawicę konserwatyści. Tego rodzaju oś sporu kreowana jest zazwyczaj w przypadku sporów pomiędzy ruchami narodowymi, a ruchami gender. Dla budowania narracji nie ma przy tym znaczenia, czy wskazane podmioty życia politycznego są obiektywnie pozycjonowane w punktach skrajnych osi, czy też odbiegają od niej w kierunku bądź to socjalizmu bądź to liberalizmu. W dużej mierze przy kreowaniu osi sporu znaczenie ma bowiem autoidentyfikacja. Stąd wskazanie przez ruchy narodowe (często socjalkonserwatywne), że są, próbując opisać to językiem walki politycznej: „konserwatywną kontpropozycją dla lewicowo-liberalnych ruchów opartych na doktrynie gender”, będzie to uzasadniało przeprowadzenie tego typu osi sporu. Jest to pierwszy z trzech wariantów, w którym oś sporu pokrywa się z osią wyznaczoną przez ideologie będące

wzajemnie w stosunku sprzeczności a nie tylko przeciwieństwa. Oznacza to, że spór toczony wedle tej osi jest sporem nie tylko konkurujących antropologii i aksjologii, ale takich które stanowią swoje zaprzeczenia.

Wariant „b” wskazuje na oś pomiędzy liberalizmem, określanym w tym przypadku jako „prawica” oraz socjalizmem określanym jako „lewica”. Oś taka budowana jest zazwyczaj przez środowiska o silnie socjalistycznej autoidentyfikacji, bądź też silnie liberalnej, w sytuacji, w której w głównym nurcie perspektywa konserwatywna nie jest silnie reprezentowana i można ją pominąć w procesach walki politycznej. Oś taka, jako że nie rozciąga się pomiędzy ideologiami będącymi w stosunku sprzeczności może mieć wyznaczone pole dla politycznego „centrum”, które będzie odpowiadało pozycji socjalliberalizmu na modelu. Ten ostatni jako ideologia synkretyczna, łącząca poprzez redefinicję podstawowe wartości właściwe liberalizmowi i socjalizmowi, spełniać będzie rolę (z punktu widzenia poprawności budowania modelu spektrum opartego o oś) elementu centralnego, w równym stopniu realizującego wybrane aspekty obu opcji skrajnych.

Wariant „c” wskazuje na oś sporu pomiędzy socjalizmem, „lewicą”, a konserwatywnym liberalizmem, „prawicą”. Tego typu układ odzwierciedla sprzeczność pomiędzy ideologiami socjalizmu i konserwatywnego-liberalizmu, który czerpie z ustaleń dwóch koncepcji elitystycznych. Oś taka wyznaczana może być przez partie realizujące złożenia doktryn takich jak np. ordo-liberalizm, który to stara się łączyć w twórczy sposób społeczną naukę kościoła katolickiego, z ustaleniami liberałów, a partiami reprezentującymi doktryny socjalistyczne, czy komunistyczne.

Wariant „d” wskazuje na trzecią (i ostatnią) opcję relacji sprzeczności tj. tą pomiędzy liberalizmem a socjalkonserwatyzmem. W odróżnieniu od pozostałych możliwości ta poprowadzona jest przez środek trójkąta tak, że nie sposób wskazać w oczywisty sposób na lewicę i prawicę. To kto będzie w tak prowadzonym sporze „prawicą”, a kto „lewicą” zależy od sposobu narzucenia narracji. Podkreślenie przez kogoś wątków elitystycznych i wolnościowych obecnych w liberalizmie może prowadzić do przypisania mu etykiety „prawicy”. Gdyby jednak podkreślać tradycjonalizm, oparcie o transcendencję i wspólnotowość socjalkonserwatyzmu można by przypisać etykietę „prawicy” jemu. Podobnie w przypadku wskazywania na „lewicę”. W liberalizmie podkreślać można wątki związane z indywidualizmem, który prowadzić może do rozwoju koncepcji autodeterminacji również płciowej, u socjalkonserwatystów można podkreślać wątki związane z redystrybucją środków, egalitaryzmem, czy przedkładaniem interesów zbiorowości nad

interesy jednostki. Oś ta jest więc plastyczna i od skuteczności w narzucaniu własnej narracji zależeć będzie jak ostatecznie zostanie opisana.

Wariant „e” to oś prowadzona od socjalizmu, tj. „lewicy”, do konserwatyzmu, tj. „prawicy”. Podobnie jak w przypadku wariantu „b”, można tu wskazać punkt spełniający wymogi „centrum” tj. socjalkonserwatyzm. Tego typu oś może być prowadzona w przypadku sporu partii socjalistycznych i konserwatywnych, gdy opcja liberalna nie jest obecna w głównym nurcie.

Wariant „f” jest osią prowadzona od liberalizmu, tu „lewicy” do konserwatyzmu, tu „prawicy”. Jako „centrum” wskazać można w takim przypadku ideologię konserwatywnego liberalizmu. Podobnie jak w przypadku pozostałych opcji prowadzenia osi po bokach trójkąta, spór będzie prowadzony przy pominięciu trzeciej opcji, w tym przypadku socjalizmu.

Doktryna-teoria

Jak zostało wskazane drugim istotnym elementem przy budowie osi sporu i tworzeniu narracji dot. lewicy i prawicy jest przyjęcie myślenia doktrynalnego w miejsce naukowego – tj. opartego o teorię, w tym przypadku teorię nauki o polityce. Teoria jest bowiem tym sposobem porządkowania faktów, który jest nienormatywny tj. nie służy do oceny opartej na wartościach „dobra” i „zła” ale służy do neutralnego opisu, analizy czy porównania i w konsekwencjach dokonania predykcji. Ostatnie oznacza próbę przewidzenia przyszłości, ale nie tak jak w przypadku oparcia analizy o doktrynę, gdy będziemy oceniać „czy losy państwa potoczą się dobrze czy źle”, ale próbą określenia wpływu jednej zmiennej na inną. Przykładem będzie próba przewidzenia w jaki sposób zmieni się system polityczny Rzeczypospolitej Polskiej w sytuacji, gdy dokonamy zmiany jego funkcjonowania poprzez rezygnację z wyborów powszechnych prezydenta.

Myślenie doktrynalne oparte jest wprost na wartościach i wizji antropologicznej im odpowiadającej. Doktrynalnie myślimy każdorazowo, gdy poddajemy się emocjom związanym z walką o władzę np. w trakcie kampanii wyborczej. Ważne jest, w szczególności dla politologów, by odnajdywać – również u siebie – te dwa alternatywne sposoby myślenia o polityce.

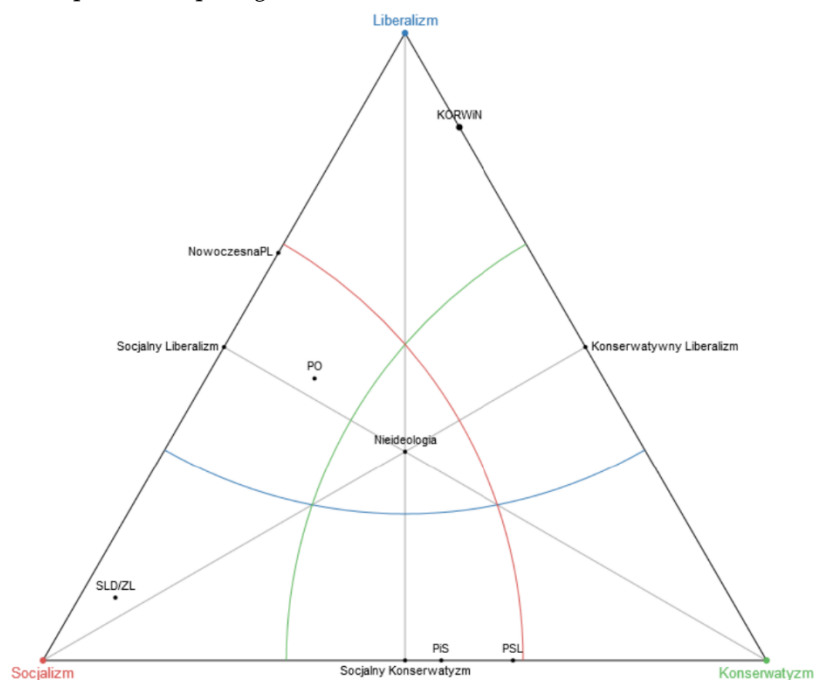
Przykładem myślenia doktrynalnego i poddawania się kategoriom ocennym, w miejsce analitycznych jest określanie kogoś tytułowym „lewakiem”, lub gdy nie odwołujemy się do poglądów wyrażonych w doktrynie faszyzmu „faszystą”. Używanie tego typu określeń związane jest z próbą wyznaczenia osi sporu zgodnie, przede wszystkim z wariantem „a”.

Ruchy socjalliberalne będą zazwyczaj określane jako „lewackie”, konserwatywne jako „faszystowskie” i nie ma przy tym znaczenia, że analiza doktryny faszyzmu wskazuje, że jest ona raczej socjalkonserwatywna¹².

Polskie spektrum polityczne

W ramach badania *Trójkąt Ideologiczny* dokonana została¹³ prezentacja modelu polskiego spektrum politycznego. Wykres prezentuje model spektrum politycznego określonego na podstawie wyników ankiety prowadzonej w okresie kampanii wyborczej wyborów parlamentarnych i prezydenckich 2015 roku. Na wykresie wskazane zostały pozycje względem podstawowych ideologii, właściwe poszczególnym partiom politycznym. Badaniu nie został poddany komitet wyborczy wyborców Kukiz15, a badanie dotyczyło jedynie partii politycznych.

Wykres 4. Polskie spektrum polityczne

Źródło: J. Szczepański, *Raport z badania Trójkąt Ideologiczny*, Warszawa 2015, s. 27.

Z obrazu jaki kreuje się jako rezultat badań wynika, że brak jest w polskim głównym nurcie partii o silnie liberalnym, konserwatywno-

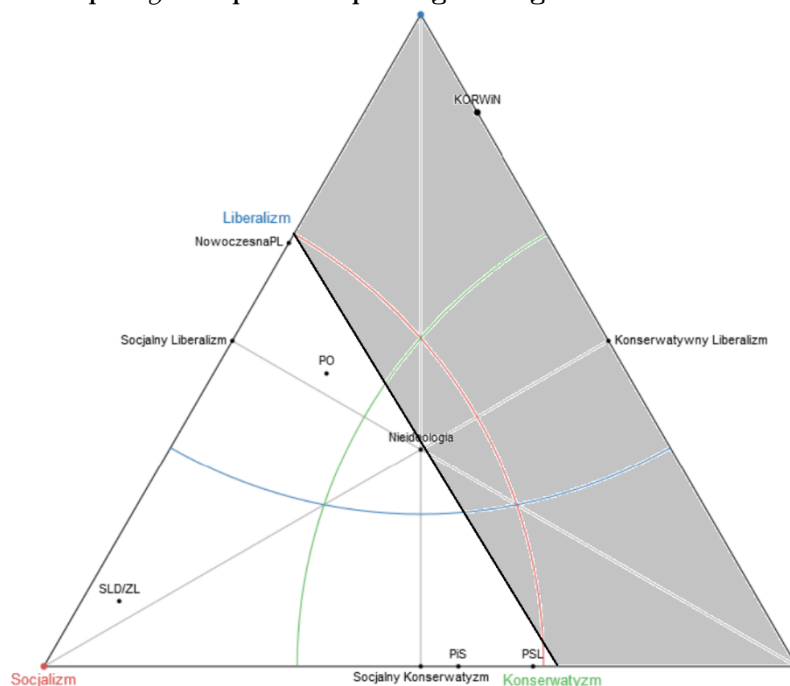
¹² Jesus Huerta de Soto wprowadził określenie socjalny konserwatyzm na określenie właśnie doktryn faszystowskiej i podobnych.

¹³ Modelownie przeprowadzone zostało przy wykorzystaniu metody sędziów kompetentnych wybranych z pośród pracowników Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UW. Metoda ta została uzupełniona metodą ekspercką. Przedmiotem drugiej analizy były ustalenia poczynione przez sędziów kompetentnych.

liberalnym, *stricte* konserwatywnym programie politycznym. Większość stronnictw odwołuje się – choć w różnym zakresie i różnym wymiarze do aksjologii egalitarystycznej.

W związku z tym, na potrzeby opisu polskiej rzeczywistości politycznej przyjąć można model zaprezentowany na wykresie 5. Pole zaznaczone na szaro odpowiada tej części spektrum politycznego, która nie jest w wystarczającym stopniu reprezentowana przez partie głównego nurtu. Na białą pozostaje ta część, która posiada silną nadreprezentację polityczną. Tego typu układ pociąga za sobą istotne konsekwencje w obszarze walki o władzę polityczną. W szczególności w zakresie w jakim poszczególne stronnictwa chcą narzucać określoną narrację.

Wykres 5. Spektrum polityczne polskich partii głównego nurtu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie J. Szczepański, *Raport z badania Trójkąt Ideologiczny*, Warszawa 2015

Powyższy wykres pozwala zobrazować kilka fenomenów polskiej polityki. W pierwszej kolejności wskazuje na uzasadnienie dla próby budowy narracji – w szczególności przez PiS do 2015 roku o potrzebie wyboru pomiędzy „Polską liberalną”, a „Polską solidarną”. Pozostając w głównym nurcie polityki można bowiem próbować rozciągnąć oś pomiędzy „liberalizmem”, a „konserwatyzmem”, któremu bliska jest wartość jaką jest solidarność, dla której to osi biegunami będą PiS i PO (jak i Nowoczesna.). Pamiętać należy przy tym, że mowa tu o pozycjach względnych. Co więcej cały wykres jest prezentacją pewnej ogólnej narracji narzuconej odbiorcom

przez większość partii głównego nurtu. Wskazanie, że szczytem liberalizmu jest Nowoczesna i PO, a konserwatyzmu PiS i PSL pozwala wykluczyć poza „margines rozsądku” inne stronnictwa. Zabieg ten jest użyteczny dla największych partii, które mogą definiować się w sposób zrozumiały dla odbiorcy przy równoczesnym utrudnieniu dostępu konkurentom. Zabieg taki nie powiódł się SLD, dla którego opozycją niejako „wewnętrzną” w łonie stronnictw socjalistycznych po 2015 roku stała się partia Razem.

Tak prowadzona narracja powoduje, że próby budowy stronnictwa liberalnego czy konserwatywno-liberalnego przez Janusza Korwin-Mikkego, pomijając elementy estetyczne, jest niezwykle skompilowane. To co dominuje główny nurt może jawić się jako normalność a to co wykracza poza niego jako ekstrawagancja. Dodatkowo Janusz Korwin-Mikke przez swoje ideowe oddalenie od głównego nurtu obrazuje (sygnalizowany wyżej) problem wewnętrznego obserwatora. Dla przewodniczącego partii Wolność (wcześniej KORWiN) ogół partii głównego nurtu jawi się jako lewicowe lub lewackie. Gdyby przyjąć, że choć w pewnym stopniu, jest to zabieg przemyślany wtedy można go postrzegać jak element budowy narracji wobec osi liberalizm („prawica”), a socjalkonserwatyzm („lewica”). Tak prowadzona oś sporu wskazuje, że mimo deklaracji o konserwatywno-liberalnym charakterze partii Janusza Korwin-Mikkego, jego stronnictwo i on sam w istocie bliżsi są ideologii liberalnej.

Na koniec warto podkreślić, że zmiany jakie dokonały się po wyborach parlamentarnych 2015 roku mogą spowodować przesunięcie polskiej sceny politycznej i wypełnienie (choć częściowe) luki dla pola konserwatywnego i konserwatywno-liberalnego. Zależać to będzie od kolejnych wyników wyborów oraz w szczególności przyszłości partii Jarosława Gowina, która jawić się może jako pretendent do zajęcia pozycji istotnej partii konserwatywno-liberalnej.

Zamiast podsumowania

Temat modelowania spektrum politycznego, tworzenia osi sporu oraz samoświadomości i postrzegania spektrum będąc równocześnie jego elementem nie może zostać wyczerpany w krótkim artykule. Celem tego tekstu był przede wszystkim zebranie dotychczasowych ustaleń czynionych przez autora w trakcie badań i prezentowanych w różnych publikacjach. Tekst powinien traktowany być jako przyczynek do dyskusji, wstęp do dalszych poszukiwań i materiał użyteczny metodycznie.